

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-81>

УДК 338.45:658

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА СУТНІСТЬ ЛОГІСТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

THEORETICAL BASIS AND ESSENCE OF LOGISTICS OPERATIONS

Воробець Євген Олександрович

аспірант,

Державний торгово-економічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6253-3672>

Vorobets Yevhen

State University of Trade and Economics

У статті, розкрита теоретична сутність логістики та логістичних операцій в рамках сучасного етапу розвитку світової економіки загалом, та вітчизняної економіки зокрема. Розкриті підходи сучасних авторів (учених-економістів) до визначення даної категорії. Актуалізована класифікація логістичних операцій в ринковій економіці на сучасному етапі розвитку в умовах глобалізації світового економічного простору. Визначені ключові особливості логістичних операцій в українській економіці в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну. Виявлені основні проблеми та перспективи подальшого розвитку в даній сфері в сучасних умовах воєнного стану та часткової «блокади» певних напрямів логістичних операцій з боку російської федерації. Сформульовані перспективи подальших досліджень в рамках даної науково-дослідної роботи.

Ключові слова: логістика, логістичні операції, експорт, імпорт, воєнний стан, військове вторгнення.

Within the framework of this scientific article, the theoretical essence of logistics and logistics operations is revealed. The approaches of modern authors (economists) to the definition of this category are disclosed. Updated type classification of logistics operations in the market economy at the current stage of development in the conditions of globalization of the world economic space. The key features of logistics operations in the Ukrainian economy in the conditions of a full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine are identified. The main problems and prospects for further development in this area in the modern conditions of martial law and partial "blockade" of certain directions of logistics operations by the Russian Federation are identified. Formulated perspectives of further research within the framework of this research work. Logistics activity in the modern economy plays an extremely important role and affects all aspects of business and global processes. At the current stage of development, when the world economy has become more globalized, competitive and customer-oriented, logistics has become an invisible part of successful business. Also, logistics helps to optimize the supply, storage and distribution of goods and services, reduces unnecessary costs, increases productivity and improves the quality of customer service. It helps to improve production efficiency and reduce costs, as it allows you to optimize stocks, minimize delays in deliveries and improve product quality. In addition, logistics plays an important role in sustainable development, helping to reduce environmental impact by optimizing transport and waste management. In general, logistics is a key element of the modern economy, contributing to its stable and sustainable development, ensuring the satisfaction of customer needs and increasing the competitiveness of enterprises. Logistics at the modern stage of economic development has become more important than ever before, thanks to the development of information technologies, global trade and the growing demand for consumer goods. Effective logistics management allows companies to reduce costs, speed up deliveries and improve service quality, which are key factors in a competitive environment. In general, logistics helps ensure the timely supply of raw materials and finished products, which contributes to the stability of production and the satisfaction of consumer needs. In addition, logistics ensures optimal use of resources, minimization of the negative impact on the environment and increases the level of security in supply chains. In light of this, logistics remains a key element of successful economic activity at the current stage.

Keywords: logistics, logistics operations, export, import, martial law, military invasion.

Вступ. Логістичні операції в сучасній економіці мають величезне значення. Ця область відіграє ключову роль у забезпеченні ефек-

тивного ланцюга, що дозволяє компаніям забезпечувати потреби споживачів вчасно та ефективно. Логістика сприяє зниженню

витрат на зберігання і перевезення товарів, оптимізує розподіл ресурсів і забезпечує гнучкість у виробництві та постачанні.

Постачальні ланцюги стають більш складними через глобалізацію та зростання обсягів торгівлі. Логістика допомагає зменшити ризики та забезпечити стійкість у виробництві та постачанні. Висока точність та керованість процесами логістики допомагають підвищити конкурентоспроможність підприємств і сприяють сталому економічному розвитку.

Постановка проблеми. Сучасна роль і значення логістики та логістичних операцій у глобалізованому світі надзвичайно важлива. Проте, в контексті української економіки, існують низка серйозних викликів та проблем, обумовлених російським вторгненням.

Отже, проблема полягає в тому, як забезпечити стабільність та розвиток логістичних операцій в українській економіці в умовах військового конфлікту як у внутрішній економіці так і в зовнішньоекономічній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням логістики та логістичних операцій присвячена значна частина наукових робіт вітчизняних авторів.

Так Алькема В. Г. [1] в рамках своєї науково-дослідної роботи досліджував парадигму управління логістичною діяльністю організацій на сучасному етапі розвитку.

В той же час робота Бурковської А. В. та Сизоненко Ю. С. [2] присвячена напрямкам вдосконалення логістичної діяльності підприємств.

Дубінчук Н. П. та Мохонько Г. А. [3] провели дослідження логістичної системи підприємств меблевої промисловості в умовах посилення конкуренції.

Матвієнко-Біляєва Г. Л. [4] розглядала логістичну систему підприємства у своїй статті.

Росола У. В., Гладинець Н. Ю., Нестерова С. В. [5] розглянули функцію логістики в організації виробництва підприємства.

Сорока О. Ю. [6] вивчав складові логістичного менеджменту енергетичного підприємства.

Шалева О. та Карпик О. [8] досліджували можливості застосування логістики в підприємницькій діяльності.

Постановка завдання. Метою даної наукової статті є актуалізації видів логістичних операцій та систематизація проблем і перспектив логістичної діяльності в Україні на сучасному етапі розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Логістика відіграє важливу роль в

сучасній економіці, що базується на глобальній інтеграції та високій рухомості товарів і послуг. Вона визначає, як швидко і ефективно товари переміщуються від виробника до споживача. Ця функція стає ключовою для забезпечення конкурентоспроможності підприємств і задоволення потреб споживачів в сучасній економіці [2].

Логістична діяльність допомагає оптимізувати ланцюги поставок, зменшити витрати на зберігання та транспортування, підвищити рівень обслуговування клієнтів та мінімізувати витрати. Вона сприяє розвитку міжнародної торгівлі, спрощує доступ до нових ринків і дозволяє компаніям вирішувати глобальні виклики [4].

У сутності, логістика є необхідним фактором для успішного функціонування сучасної економіки, впливаючи на всі аспекти ланцюгів поставок, господарської діяльності та споживчої поведінки. Логістична діяльність впливає на соціальний розвиток, створюючи робочі місця та сприяючи розвитку інфраструктури. Ця галузь також допомагає управляти ризиками, пов'язаними з природними катастрофами та економічними змінами. В цілому, логістика є важливою ділянкою економічної системи, яка сприяє стійкому та ефективному функціонуванню сучасного світу.

За результатами проведеного дослідження доцільно зробити висновки, що існує необхідність розкриття теоретичної сутності категорії «логістичні операції» відповідно до підходів вітчизняних науковців (вчених-економістів) на сучасному етапі розвитку.

В таблиці 1 наведені визначення категорії «логістичні операції» в наукових працях вітчизняних дослідників.

В цілому вищенаведені визначення в таблиці 1 дає змогу зрозуміти, що на сьогоднішній день не існує єдиного підходу щодо визначення даної категорії, у зв'язку із чим раціонально буде запропонувати розуміти під логістичними операціями – комплексні дії та процеси, спрямовані на забезпечення ефективного переміщення товарів, послуг, інформації та ресурсів від виробника до споживача. Вони містять планування, координацію, забезпечення якості, складське управління, транспортування, управління ланцюгом постачання, інвентаризацію та інші аспекти, спрямовані на оптимізацію процесів та витрат. Логістичні операції важливі для підтримки бізнес-процесів та задоволення потреб клієнтів, забезпечуючи гладке та надійне функціонування ланцюга постачання.

Таблиця 1

Визначення категорії «логістичні операції» в наукових працях вітчизняних дослідників

№ з/п	Автор	Визначення
1	Матвієнко-Біляєва Г. Л. [4]	Комплексний процес управління рухом та зберіганням матеріальних, інформаційних і фінансових ресурсів для задоволення потреб клієнтів та партнерів.
2	Дубінчук Н. П., Мохонько Г. А. [3]	Планування, впорядкування і керування потоками матеріальних, інформаційних та фінансових ресурсів від постачання до споживача для задоволення їхніх потреб.
3	Сорока О. Ю. [6]	Система керування рухом та зберіганням матеріальних потоків від джерела до споживача з метою оптимізації якості обслуговування та зниження витрат.
4	Алькама В. Г. [1]	Координована діяльність, спрямована на забезпечення потреб клієнтів шляхом керування рухом і зберіганням товарів та інформації в постачальній ланцюзі.
5	Росола У. В., Гладинець Н. Ю., Нестерова С. В. [5]	Процеси та діяльності, що охоплюють планування, координацію та керування рухом та зберіганням товарів та послуг для задоволення потреб від виробника до споживача.

Джерело: побудовано автором за [1; 3–6]

Відповідно проведеного дослідження вважаємо «логістичними операціями»: розвантаження, навантаження, складування, комплектація, транспортування, переміщення вантажів, а також збір, збереження та обробка даних інформаційного потоку щодо дій, проведених з вищезазначеними операціями.

Аналізуючи праці вітчизняних науковців, та дані державних органів статистики, можна визначити, що логістичні операції класифікуються за наступними видами:

- За територіальною ознакою [1–8]:
  - в межах держави;
  - в рамках зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД).
- За часовою ознакою:
  - тимчасові;
  - регулярні.
- За видами транспорту:
  - морські перевезення;
  - річкові перевезення;
  - повітряні перевезення;
  - залізничні перевезення;
  - трубопровідні перевезення;
  - автомобільні перевезення;
  - космічні перевезення;
  - безпілотні перевезення;
- інші види транспортних перевезень.

В цілому логістичні операції – це ключовий елемент успішного функціонування сучасних бізнесів і організацій. Їх сутність полягає в комплексному плануванні, організації та контролі руху ресурсів і продуктів в усьому ланцюзі постачання.

Це охоплює постачання сировини, виробництво, управління запасами, транспортування, складування і доставку товарів до кінцевих клієнтів. Логістичні операції дозволяють зменшити витрати, підвищити продуктивність, скоротити час поставок і забезпечити високу якість послуг. Вони включають в себе важливі аспекти, такі як планування маршрутів, управління запасами, ефективне використання технологій та забезпечення якості. Усі ці фактори сприяють задоволенню потреб клієнтів і конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Зважаючи на розвиток безпілотних транспортних засобів, доцільно визначити інноваційну еволюцію логістичних операцій, яка охоплює впровадження передових технологій та методів для покращення ефективності та точності управління ланцюгом постачання. Ця еволюція містить автоматизацію процесів, використання розумних систем та аналіз даних для прогнозування попиту та оптимізації запасів.

Зважаючи на сьогоденну ситуацію (вторгнення російської федерації в Україну) раціонально здійснити порівняльний аналіз ємності логістичних операцій в сфері зовнішньоекономічної діяльності (як експорт, так і імпорт) з урахуванням існуючих загроз та фактичної блокади морської логістики в акваторії Чорного моря.

Беручи до уваги, що поточна статистика, на даний період відсутня, раціонально буде провести аналіз через призму експорту та імпорту логістичних послуг, для чого ско-

ристаємося нижченаведеними діаграмами (рис. 1 та рис. 2) на яких наочним чином зображені обсяги та структура логістичних послуг в сфері зовнішньоекономічної діяльності (як експорт, так і імпорт) за 2021–2022 рр. відповідно.

Зважаючи на вищенаведені дані, доцільно зробити висновок, що відбулись значні зміни в динаміці та структурі логістичних операцій

в сфері зовнішньоекономічної діяльності, зокрема:

- загальний обсяг логістичних операцій скоротився на 43,2%, з 7 млрд. доларів в 2021 р. до 4 млрд. доларів в 2022 р.;

- в значній мірі скоротилися логістичні операції в сфері повітряного (що було зумовлено воєнними діями та заборонами на польоти над територією України) та трубопро-

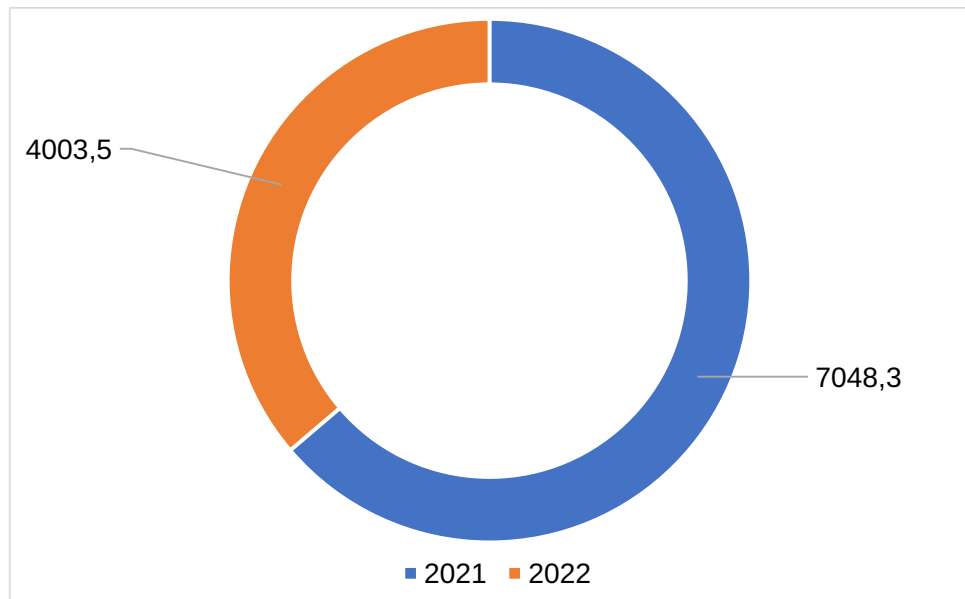

Рис. 1. Обсяг логістичних послуг у сфері ЗЕД за 2021–2022 рр. (млн. доларів США)

Джерело: складено автором на основі [7]

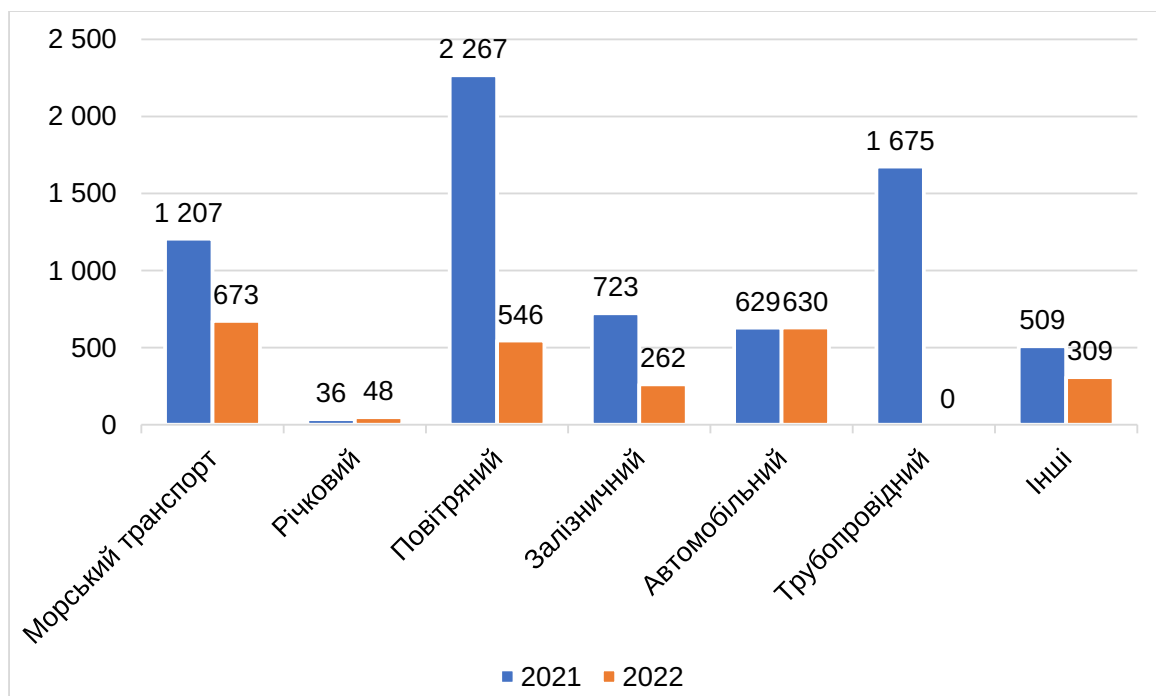

Рис. 2. Структура логістичних послуг у сфері ЗЕД за 2021–2022 рр. (млн. доларів США)

Джерело: складено автором на основі [7]

відного транспорту (дана статистика скоріш за все була виведена з публічного доступу);

– кардинальним чином скоротилися морські перевезення вантажів, (майже в два рази) через фактичну блокаду морських коридорів в Чорному морі та тимчасовій втраті виходу до Азовського моря;

– також відбулося скорочення і логістичних операцій в сфері залізничного транспорту, в той же час логістичні операції в сфері автомобільного транспорту навпаки перевищили показник 2021 р., що було зумовлено зростанням використання автомобільних перевезень, як торгівельних, так і гуманітарних і військових вантажів відповідно до нових викликів в умовах воєнного стану та повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну.

Т.ч., ключовою особливістю логістичних операцій в умовах повномасштабного вторгнення є скорочення морського експорту та імпорту у зв'язку із частковою блокадою портів Чорного моря, а також спроба компенсувати втрати від даної блокади за рахунок логістики на автомобільному транспорті.

Зважаючи на вищезазначені особливості доцільно виокремити ключові проблеми в сфері розвитку логістичних операцій на сьогоденному етапі розвитку:

– військове вторгнення російської федерації в Україну та непередбачуваність подальших бойових дій;

– загальноекономічна нестабільність в українській економіці та зниження доходів і попиту;

– невизначеність у сфері морських перевезень, стосовно рівня безпечності наявних коридорів;

– високі ставки на логістичні операції, враховуючи потенційні ризики та загрози.

В той же час слід розуміти, що дана проблематика формує потенційні можливості та

перспективи в даній сфері, за рахунок розвитку логістичних операцій в таких напрямках:

– розвиток нових автомобільних та залізничних маршрутів;

– розвиток річкової логістики через порти Дунаю;

– можливість створення міжнародної військової коаліції в сфері регулярного патрулювання та забезпечення безпечності переміщення вантажів в акваторії Чорного моря.

Висновки. За результатами проведеного дослідження доцільно сформулювати наступні висновки:

1. Логістичні операції представляють собою процеси планування, керування та координації руху товарів, інформації і ресурсів в ланцюгу постачання. Вони є критично важливими для економіки, оскільки сприяють оптимізації витрат, зменшенню запасів, підвищенню ефективності та швидкості поставок. Логістика дозволяє підприємствам досягти конкурентної переваги, підвищити задоволення клієнтів, знизити вплив на навколишнє середовище і сприяє економічному зростанню, створюючи простір для більш ефективного використання ресурсів і підвищення продуктивності.

2. «Логістичними операціями» вважаємо: розвантаження, навантаження, складування, комплектація, транспортування, переміщення вантажів, а також збір, збереження та обробка даних інформаційного потоку щодо дій, проведених з вищезазначеними операціями.

3. Ключовою особливістю логістичних операцій в умовах повномасштабного вторгнення є скорочення морського експорту та імпорту у зв'язку із частковою блокадою портів Чорного моря, а також спроба компенсувати втрати від даної блокади за рахунок логістики на автомобільному транспорті. Дані «компенсаційні» операції формують науковий інтерес та можуть стати об'єктом майбутніх досліджень в сфері логістичних операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алькема В. Г. (2022). Парадигма управління логістичною діяльністю сучасних організацій. *Вчені записки Університету «КРОК»*, (2 (66)), 73–86.
2. Бурковська, А. В., Сизоненко, Ю. С. (2021). Напрями вдосконалення логістичної діяльності підприємств. *Modern Economics*. С. 52–56.
3. Дубінчук Н. П., Мохонько Г. А. (2023). Логістична система підприємств меблевої промисловості в умовах посилення конкуренції. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*, 159–159.
4. Матвієнко-Біляєва Г. Л. (2020) Логістична система підприємства. *Інфраструктура ринку*. № 41. С. 108–111.
5. Росола У. В., Гладинець Н. Ю., Нестерова С. В. (2022). Функція логістики в організації виробництва підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука»*. № 2. С. 303–309.
6. Сорока О. Ю. (2020). Складові логістичного менеджменту енергопідприємства. Збірка матеріалів всеукраїнської наукової конференції (із зарубіжною участю). *Актуальні проблеми розвитку менеджменту, фінансів та фінансової науки: ідеї та їх впровадження*, 125.

7. Структура зовнішньої торгівлі послугами за видами. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/ztp_kv/ztp_kv_u/arh_ztp_kv2021_u.html (дата звернення: 21.10.2021).
8. Шалева, О., Карпик, О. (2022). Можливості застосування логістики в підприємницькій діяльності. Матеріали конференцій МЦНД, 28–30.

REFERENCES:

1. Alkema, V. H. (2022). Paradigma upravlinnia lohistrychnoiu diialnistiu suchasnykh orhanizatsii [The Paradigm of Modern Organization Logistics Management]. *Vcheni Zapysky Universytetu "KROK,"* (2 (66)), 73–86. (in Ukrainian)
2. Burkovska, A. V., & Sizonenko, Y. S. (2021). Napramy vdoskonalennia lohistrychnoi diialnosti pidpriemstv [Directions for Improving Logistics Activities of Enterprises]. *Modern Economics,* 52–56. (in Ukrainian)
3. Dubinchuk, N. P., & Mokhonko, G. A. (2023). Lohistrychna systema pidpriemstv meblevoi promyslovosti v umovakh posylennia konkurentsii [Logistics System of Furniture Industry Enterprises in Conditions of Increased Competition]. *Biznes, Innovatsii, Menedzhment: Problemy ta Perspektyvy,* 159–159. (in Ukrainian)
4. Matviienko-Biliaieva, G. L. (2020). Lohistrychna systema pidpriemstva [Logistics System of the Enterprise]. *Infrastruktura rynku,* 41, 108–111. (in Ukrainian)
5. Rosola, U. V., Gladinets, N. Y., & Nesterova, S. V. (2022). Rola lohistryky u orhanizatsii vyrobnytstva pidpriemstva [The Role of Logistics in Enterprise Production Organization]. *International Scientific Journal "Education and Science",* 2, 303–309. (in Ukrainian)
6. Soroka, O. Y. (2020). Skladovi lohistrychnoho upravlinnia enerhopidpriemstva [Components of Logistics Management for an Energy Company]. Proceedings of the *All-Ukrainian Scientific Conference (with International Participation) "Current Issues in Management, Finance, and Financial Science: Ideas and Their Implementation,"* 125. (in Ukrainian)
7. Struktura zovnishnoi torhivli posluhamy za vydamy [External Trade Structure by Types of Services]. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/ztp_kv/ztp_kv_u/arh_ztp_kv2021_u.html (accessed October 21, 2021). (in Ukrainian)
8. Shaleva, O., & Karpik, O. (2022). Mozhlyvosti zastosuvannia lohistryky v pidpriemnytskii diialnosti [Opportunities for Applying Logistics in Entrepreneurial Activities]. Proceedings of the *International Conference "MCSND,"* 28–30. (in Ukrainian)